

Prikaz knjige: Ratko Đukanović, *Andragogija*

U izdanju Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva u Podgorici objavljena je monografija prof. dr Ratka Đukanovića *Andragogija*. Monografija sadrži 376 strana osnovnog teksta, kao i rezime na engleskom jeziku, bibliografiju (preko 240 jedinica), priloge i beleške o autoru na 82 strane. Rukopis je podeljen u deset ujednačenih tematskih celina u kojima se obrađuju različiti problemi obrazovanja i učenja odraslih:

1. Andragogija kao naučna disciplina
2. Obrazovanje odraslih u uslovima savremenog društva
3. Osnovne karakteristike učenja odraslih
4. Principi obrazovanja odraslih
5. Nastava za odrasle
6. Andragoški ciklus
7. Metode obrazovanja i učenja odraslih
8. Mjesto i uloga nastavnika u obrazovanju i učenju odraslih
9. Sistem i organizacija obrazovanja odraslih
10. Rezime.

Svaka od tematskih celina ima više delova u kojima se detaljno razmatraju pojedini aspekti andragogije kao nauke i procesa obrazovanja i učenja odraslih. Studija po svojoj strukturi dominantno tretira sadržaje koji po svom karakteru pripadaju dvema ključnim andragoškim disciplinama: Opštoj andragogiji i Andragoškoj didaktici. Opredeljenje autora da na ovakav način strukturira osnovni tekst determinisano je praktičnim razlozima. Po rečima samog autora, *Andragogija* je prvenstveno namenjena studentima pedagogije učiteljskog fakulteta koji u okviru studija „slušaju“ neke andragoške discipline, kao i svima kojima su u vlastitom profesionalnom delovanju neophodna andragoška (sa)znanja (nastavnici, instruktori, organizatori obrazovanja). Za ove dve ciljne grupe najrelevantniji su sadržaji iz područja opšte andragogije i andragoške didaktike.

U prvom delu studije obrađuju se „klasična“ pitanja andragogije kao nauke i problemi njenog konstituisanja: istorijski razvoj andragogije, predmet i zadaci andragogije, sistem andragoških disciplina i odnos andragogije i drugih nauka.

Polazeći od stava da je predmet andragogije „obrazovanje i učenje odraslih u svim njihovim dimenzijama: filozofskim, antropološkim, socijalnim, ekonomskim, organizacionim i didaktičkim“, autor na jasan i eksplicitan način elaborira stanovište da je sistematska misao o obrazovanju prerasla u nauku i implicitno zastupa stanovište o njenom integrativnom i interdisciplinarnom karakteru.

U drugom, trećem, četvrtom i petom delu autor obrađuje temeljna pitanja andragoške didaktike i procesa obrazovanja i učenja odraslih. Ima razloga da verujemo da bi drugi autori koji imaju ambiciju da čitaoce uvedu u osnovne probleme obrazovanja i učenja odraslih na nešto drugačiji način strukturirali sadržaj. U to nas, uostalom, uverava i struktura postojećih udžbenika andragogije. Opredeljujući se za „neklasičan“ pristup u strukturiranju sadržaja autor je, verovatno rukovođen osnovnom namenom studije, svesno zanemario određene sadržaje (koncept doživotnog učenja i društva koje uči, obrazovne potrebe, koncepcije i modele evaluacije).

Opredeljenje profesora Đukanovića da odmah posle razmatranja metodološko-epistemološkog statusa andragogije uvede čitaoca u temeljna pitanja andragoške didaktike, odnosno procesa organizovanog učenja i nastave verovatno je višestruko motivisan. Prvi razlog proizlazi iz eksplicitnog stava izraženog u prvom delu studije o andragogiji kao relativno samostalnoj i osobenoj nauci. Kao autor sa retkim smislom za sistematičnost, doslednost i koherentnost, profesor Đukanović razrađuje didaktičke probleme andragogije, s pravom verujući da se osobenost andragogije najbolje i pre svega očitava na području andragoške didaktike i organizovanog procesa učenja. Na taj način njegovo polazno metodološko-epistemološko stanovište postaje jasno potkrepljeno i čvrsto utemeljeno, jer se osobenost i teorijska i praktična vrednost andragogije mogu najbolje sagledati i vrednovati u području didaktike. U veoma obimnom razmatranju od drugog do devetog dela profesor Đukanović obrađuje temeljna pitanja nastave i učenja odraslih koristeći obilje teorija, stavova i podataka iz veoma ekstenzivne literature. Detaljno je obrađen veliki broj pitanja i problema tako da studija, pored teorijske, ima i nesumnjivu aplikativnu vrednost i to je, verujemo, bio drugi razlog za strukturiranje osnovnog teksta onako kako je to učinjeno. Čitaocima se na veoma jasan način predočavaju osobenosti učenja odraslih, tako da se i bez posebnog ekspliciranja i elaboracije razlika između učenja dece i učenja odraslih može sagledati andragoški specifikum nastave i učenja i razumeti andragogija kao osobena nauka i obrazovanje odraslih kao osobena i zahtevna praksa. Praktičari će, nesumnjivo, na osnovu sadržaja izloženog u *Andragogiji* moći da spoznaju psihosocijalne i razvojne karakteristike odrasle osobe i razumeju njihove implikacije na proces obrazovanja i učenja, upoznaju različite modele nastave i procene mogućnosti njihove primene u obrazovanju odraslih, modeluju nastavu i učenje

odraslih na osnovu polazišta i principa različitih teorija učenja, razumeju funkcije nastave i upoznaju se sa različitim oblicima i metodama nastave i organizovanog učenja, organizacijom i izvođenjem nastave i načinima vrednovanja postignuća, osnovnim modelima planiranja i programiranja nastave i učenja, osnovnim funkcijama i ulogama nastavnika i osobenostima celokupne organizacije i realizacije obrazovanja i učenja odraslih. Na taj način dominantna didaktička orijentacija teksta pretvara se u njegovu suštinsku prednost i ono što mu daje posebnu vrednost.

Studija *Andragogija* prof. dr Ratka Đukanovića, sagledana u celini, predstavlja koherentan, metodološki korektno uobličen rad o osnovnim problemima obrazovanja i učenja odraslih. Izneti stavovi i teze dobro su elaborirani i argumentovano branjeni, pri čemu posebno imponuje sposobnost autora za analizu i interpretaciju raznolikih teorija, pristupa i koncepcija nastave i učenja odraslih. Tekst je napisan jasnim i stručnim jezikom, a dobro poznavanje referentnih istraživanja i literature govore i o širokoj upućenosti autora u savremenu problematiku obrazovanja i učenja odraslih.

Studija *Andragogija* profesora Ratka Đukanovića predstavlja značajan doprinos teorijskom utemeljenju andragogije, dragocen instrument za njenu popularizaciju i profesionalizaciju područja obrazovanja odraslih. Ona je dobra osnova za uvođenje studenata pedagogije u teoriju i praksu obrazovanja i učenja odraslih, usavršavanje postojećih andragoških kadrova i unapređenje postojeće prakse obrazovanja i učenja u Crnoj Gori. Uveren sam da će ona takođe doprineti širenju kulture učenja, posebno andragoške kulture u Crnoj Gori.

Miomir Despotović

